

גיל ליבנה

יו"ר ועדת איכות הסביבה בשלטון המקומי; ראש המועצה המקומית שוהם

השיפוץ שמציע תאגיד ת.מ.י.ר. רחוק מלכסות את ייקור משק הפסולת העירוני | באדיבות קואלה פתרונות מחזור ©

[תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדין המלא](#)

קשיי הרשויות המקומיות ביישום חוק האריזות

3 ביוני, 2012

גיליון קיץ 2012 / כרך 3 (2)

חקיקת חוק האריזות היא מהלך בעל חזון, שיש לו היבטים סביבתיים, כלכליים וחברתיים. החוק, המבוסס על המסגרת הנורמטיבית – 'אחריות יצרן מורחבת', מטיל על היצרנים ועל המשווקים את האחריות למימון של הטיפול בפסולת האריזות שיצרו ושיווקו ושל מחזור, כמו בשאר אומות העולם המערבי. השלטון המקומי תמך ביוזמת החקיקה לכל אורך הדרך, ובירך את השר להגנת הסביבה, ח"כ גלעד ארדן, על הצלחתו באישור החוק.

החוק יוצר יחסים כלכליים ותפעוליים חדשים בין כלל הגורמים המעורבים: הרשויות המקומיות, היצרנים והמשווקים, מפעילי תחנות המעבר ומתקני הקצה והמשרד להגנת הסביבה. עבור הרשויות המקומיות מדובר במהפכה של ממש בתהליכי הטיפול בפסולת הביתית: החל מהפרדה במקור במשקי הבית, דרך שינוי והכפלה של מערכי האצירה ופינוי הפסולת ועד להקמת מערכי מיון ומחזור בתחנות המעבר ובמתקני הקצה.

מטבע הדברים, השגת יעדי החוק מחייבת שינוי הרגלים בקרב הציבור, שיתוף פעולה הדוק ומאוזן בין היצרנים והמשווקים באמצעות תאגיד ת.מ.י.ר. לבין הרשויות המקומיות, ומעורבות צמודה של המשרד להגנת הסביבה ביישום החוק.

כשנה לאחר כניסת החוק לתוקפו, נפתחו פערים (צפויים למדי) בין האידיאל שבחוק לבין המציאות בשטח. אמנה להלן את עיקר הסיבות לפערים אלה:

הסכם ההתקשרות – על פי החוק, ההתקשרות החוזית שבין הרשות המקומית לבין תאגיד האריזות המאושר – ת.מ.י.ר. – תיעשה על פי 'הסכם לדוגמה', שאושר על-ידי השר להגנת הסביבה. מבחינת השלטון המקומי, ההסכם שאושר מקפח את

הרשויות המקומיות, ולדעתי אף סותר את כוונת המחוקק. החוק מעניק סמכויות רחבות לרשויות לקבוע את ההסדרים להפרדת פסולת הארזות. לעומת זאת, ההסכם מנוסח כך ששיקול הדעת להסדר "הראוי" נקבע על-ידי התאגיד, וכולל מבחר מצומצם של חלופות. לדוגמה, אם רשות מקומית מחליטה על הפרדה במקור של שלושה זרמים, יבש/רטוב/ארזות, הרי שעל פי ההסכם, התאגיד רשאי לקבוע את סוג הארזות שייאספו בפח הארזות, והוא נושא בעלויות של זרם זה בלבד. **כלומר, עלות הטיפול ביתר הארזות המושלכות לפח היבש מוטלת על הרשות המקומית.** הלכה למעשה הולכת ומתגבשת מציאות של "אחריות יצרן מצומצמת" החלה רק על ארזות בנות-מחזור, שהטיפול בהן כדאי לתאגיד מבחינה כלכלית.

ייקור משק הפסולת העירוני – במהלך מעשה החקיקה הצהירו גורמי המשרד להגנת הסביבה שחוק הארזות עתיד לחסוך לקופת הרשויות המקומיות כסף רב, באמצעות המימון שיזכו לקבל מהיצרנים עבור הטיפול בארזות. בפועל, תהליך חילוץ הארזות מתוך כלל הפסולת הביתית מחייב את הרשויות המקומיות ליצור מערכי נפרדים וכ

פולים של אצירה ופינוי, ונוסף על כך – לממן את המיון של כלל הפסולת היבשה בתחנות המעבר. תהליכים אלה מובילים לייקור משק הפסולת העירוני בכ-30% בממוצע^[1]. השיפוי שמציע תאגיד ת.מ.י.ר, מחושב לפי טון ארזות לאחר מיון בתחנת המעבר, ולא לפי נפח פסולת הארזות כפי שנמדד במקטע הפנים עירוני, והוא רחוק מלכסות את תוספת ההוצאה לרשויות בגין יישום החוק. לכן לא בכדי, כשנה לאחר כניסת החוק לתוקפו, רק מספר רשויות בודדות התקשרו עם התאגיד.

לוחות זמנים – היצרנים מחויבים בעמידה ביעדים המתפרסים על פני מספר שנים, ואילו הרשויות המקומיות מחויבות בקביעת הסדרים ובחתימה על הסכמים מיומה הראשון של כניסת החוק לתוקף. משמעות הדבר היא חיוב הרשויות המקומיות בהשקעה ראשונית, הכוללת בינוי, אצירה, שינוי מערך הפינוי, חינוך הסברה ואכיפה – כל זאת ללא מקור תמיכה מלא לאותה השקעה ובתנאי אי-ודאות גדולים.

ליישום מוצלח של החוק מחייב השגת מספר תנאים בסיסיים:

- תקצוב כלל הרשויות המקומיות על-ידי קרן הניקיון או על-ידי מקור ממשלתי אחר, לצורך מימון של הקמת תשתיות ההפרדה במקור ושל פעולות חינוך והסברה. על קרן הניקיון לממן את הכנסותיה העתידיות והמובטחות מהיטל ההטמנה לצורך קידום המימון הדרוש בכלל הרשויות.
- חיוב תאגיד ת.מ.י.ר לשפות את הרשויות המקומיות כמתחייב מאחריותו בחוק, כדלקמן: במקטע הפנים-עירוני – תשלום עבור הוצאות האצירה ופינוי פסולת הארזות המחושב לפי נפחן היחסי בזרם היבש; במקטע החוץ-עירוני (תחנות המעבר) – תשלום מלוא הוצאה העודפת בגין תהליכי המיון וחילוץ הארזות מכלל הפסולת בזרם היבש.
- הקצאת משאבים ויזומה ממשלתית לתכנון ולהקמה של תחנות מעבר ממינוט בפריסה ארצית ולשדרוג מערכי המיון באלה הקיימות.
- מעל לכול – חינוך הציבור ויצרני הארזות למשק ארזות בר-קיימא.

מקורות

1. גיל י ולזר ז. 2011. המהלך המשולב של המשרד להגנת הסביבה לטיפול בפסולת: בחינת משמעויות תקציביות לרשויות המקומיות. עבור מרכז השלטון המקומי. נצפה ב-3 במאי 2012.